

S O K F É L E .

11. Szám. Béts. Februárius 7-dikén.

1834

Emlékeztető Jegyzetek.

F e b r u á r i u s .

5 Febr. — 1766 † Bétsben Daun Austria nevezetesb hadvezé-
reinek egyike. — 1768 szül. Napoleon.

„Nem te valál győző hanem a' kor lelke: szabadság,
Mellynek zászlójit hordta ditső sereged.

A' népek fényes tsalatásba merülve imádtak,

'S a' szent emberiség' sorsa kezedbe került.

Ám de te ezt tündér kényednek alája vetetted,

'S isteni pálmadat váltja tövis koszorú.

A' melly kéz felemelt az vert most porba viszontag:

Benned az emberiség' ügye boszulva vagon.“

Berzsenyi.

Nescio an pulchrius vel verius haec scripta sint? — 1813. Maria
Ludovika átveszi Párisban a' kormányt. — 1818. XIV Károly (Ber-
nadotte) a' svéd thronra lép.

6 Febr. — 1756 szül. Braunschweigban Lafontaine Német-
ország kifogyhatatlan románírója. — 1779 Frantziaország frigyét köt
Éjszaki Amerika tartományival. — 1806. Tengeri ütközet S. Domingo
mellett.

7 Febr. — 1757. Az Angolok öszszevesen 1900 elfoglalják
Calcuttat 's 50,000 Indust vernek szélyel. — 1792. Austria egyesül
Poroszországgal a' Frantziák ellen. — 1807. Az újabb kor legvéresb
ütközeteinek egyike, azaz Eilaunál Napoleon 's Bagration közt. Az
első mint győző Hormayr szerint 42,000 (?) az utolsó pedig 25,000
embert veszt sebesebben 's holtakban. Tsak 5600 porosz mentette
meg Bagration hadát a' vég veszélytől.

Anonimus, vagy is Béla Király' nevetlen Jegyzője.

Első ez, ki szeretett Eldődeink' fényhullámjait
egybeszedvén, az ő munkájával, mely 7 Vezéreink
ditső tetteit magában foglalja; 's 2-dik Gejza Királyig

Toldalék a' M. Kurírhoz.

kiterjed minden igaz Magyarol hervadhatatlan borostyánt érdemel. — Idejéről, 's tisztjéről húzomos toll hartz uralkodott Történet-íróink körében. A' többi közt halhatatlan emlékezetű Pray Úr Ötet Pálnak nevezvén a' Pozsonyi Nagy Prépostok sorába helyezteti. — — Enesey György *) viszont Öt Viltsina, vagy is Farkas Péternek nevezi; 's e' szerént, a' 12-dik század első 5 éveiben született. Már kisdéd korában nagy vonzódást mutatott a' Tudományokhoz; miglen a' Papi Rendben tellyes kimivelődését elérné. 1134-ben Ó Budai Prépost lett, későbbben 2-dik Béla, Királyi Jegyőznek nevezte ki. Mint egy 1146-ban Zágrábi, 's 1163-ban Erdélyi Püspök lett; miglen végre 1174-ben az ideiglenit, az örökké tartandóval fölváltá. — Igaza volt e' Eneseinek, ezt a' Competentiára bizom; elég az hozzá, hogy ő kevés tekintetet nyert; mert egy Történet-írónk sem nevezte Ötet még Viltsina, v. i. Farkas Péternek.

Illy külömbféle vélemények életrajzáról tsak nem kétséget szülének azokról, mellyeket munkája magában foglal. — Némely Birálok (Critici) azt merő költeménynek lenni mondották; leleményes állításokat azzal gyökeresítvén, hogy ő elbeszéléseit a' pór nép ábránczó daljaiból szedegette volna. — De megsemmisitik ezen bal véleményt Íróknak tulajdon szavai; midőn azokat „Falsas fabulas rusticorum, et garrulum cantum inoculatorum-nak“ nevezi. De ha ez elégtelen volna is; vannak mind azon által hathatós' véd okok, mellyek illendő tekintetet adnak Íróknak. — A' többi közt sok elbeszélései gyönyörűen öszsze hangzanak Porphirogenita 7-dik Constantin 's Kikulewi János

---

*) † 1801-ben Mind szent Hava 7-kén Enesén nem meszsze Győrtől.

értekezéseivel. Továbbá Thuróczy János sokat, mint tantoríthatlant hoz elő, mellyeket ő kétségbe hozni látszatik.

Honnan meritette halhatatlan Irónk elbeszéléseit, hiteles tanúk szúke miatt elhatározni nehéz. — Azon Jegyzőkönyv, mellyet a' Tavernicorum Comes vitt, későbbben hozatott be, 's nem sokára a' könyörülni nem tudó időszak martalékja lett. — Még leghihetőbb, hogy a' régi Orosz évkönyvekből (annales) meritette volna elbeszéléseinek nagyobb részét.

Engel Kerestély azon nevezetes védirásaiban „Vindiciae Belae Regis Notarii 1804. Budae“ (mellyeknek szerzője Kornides Dániel volt), illendő tekintetet szerzett Irónknak.

Sokáig hevert Animus munkája a' Ts. K. Udvari Könyvtárban, miglen onnan elővétellett, az eredetiről leiratott, és 1744-ben a' sajtó alól közre bocsájtatott. — Első volt fáradhatatlan Bél Mátyásunk, ki tudósainkat ezen betsülhetetlen kintsre figyelmetesekké tette. — Tegnagelius Sebestény akkor örje a' fentemlitett könyvtárnak ezen felirással díszesíté Anonimus munkáját „Historia Hungarica, de 7 Ducibus Hungarorum, Auctore Belae Regis Notario.“ A' tzimlap Miklós' Váradí Püspöknek (kit ő szomszédjának 's szeretett Oskolatársának nevez) ékes. — — — Több kiadások közt említést érdemel, melly Betsett, azután „Georg de Schwandtner Script. Rex. Hung. 1746-ban“ és Kolosvárott 1747-ben jött ki, 's a' t.

Ezen ritka, 's betsülhetetlen kints gyönyörűen betsbélyegezi (characterisat) a' Szerzőt, kit, mint egy nagy tudományú, 's a' Nemzetek Törvényiben jártas Férfiút állít előnkbe; — az édes Hazaszeretet lángjai eltitkolhatatlanok benne, lég főkép, azon a' helen, hol így kiált fel „Felix ergo Hungaria, cui data sunt

dona varia.“ — — — Elfelejthetetlen tette ez, mindeneket a' feledékenység komor fátyolába burkoló szigorú szörnyeménynek (fati), mellyel egy illy nagy Férfinak ösméretét tőlünk tsaknem vissza kerülhetetlenül elragadta! — — Fájdalmas az, hogy Nemzete eránt illy dagadó kebelnek milétét nem tudhatja a' hálát zengő ivadék!!!

Ujhelyi Imre.
Sz. n. P.

A' Régiek 'Alphabetuma.

(Folytatás.)

I.

Iphicrates híres görög Vezér szegény saru készítő Atyától születvén, ezért gyakran kigúnyoltatott; bizonyos alkalmatosságkor kérdé tőle egy szónok: ki legyen, hogy olly fennhéjázó? — Lovas, vagy gyalog, lándzás, vagy paizsos, vagy dárdás? — „Egy sem közülök, hanem az, ki mind ezeknek parantsolni tudok!“

Julius Caesar, midőn N. Sándor fényes győzedelmeit olvasná, köny ragyogva szemeiben felkiált barátihoz: „illy időskorában Sándor már Dáriust meggyőzte, én pedig eddig semmit, ditséretre méltót, nem tettem!“ a' mint Pompéjussal viaskodott, 's a' Martia legio zászlósa futásnak eredne, nyakon tsipte, visszarántván, jobbával az ellenfélt mutatta: „hová futsz? ott vannak, a' kikkel viaskodnunk kell!“ ez által nem tsak őt, de az egész haditestet, úgy felbátorította, hogy végre győzedelmeskedett.

L.

Leonidas a' halhatatlan! midőn Thermophiláshoz, vagy is inkább temető sirjához készülne, némellyek

azt mondák, hogy keveset visz magával; „igen is sokat vezetek egyszerre a' halálra!“ Xerxesnek, ki azt izené neki küldje hozzá fegyvereit, ezt izené vissza: „jöjj, 's vedd el!“

Lucatius Catullus a' Cymbrusok ellen viselt hadban Athesis folyó mellett, látván a' Rómaiak, hogy a' barbarok átkelnek a' folyón, a' nélkül, hogy nekik elmentálhattak volna, hátrálni kezdettek; ő Vezér létére azonnal a' sereg elejbe sietett, hogy nem az ellenségtől szaladni, de inkább Vezérjeket követni látszattassanak.

M.

Metellus (Cajus) egy erősséget megakarván venni, sokáig tanátskozott, „ha 10 embert akarsz veszteni megveheted emez erősséget, kiált egy ősz szakállú százados; „'s akarsz e' te első lenni, azon 10 közül? kérdé Metellus.

Marinus tsak 3 napig volt Római Tsászár, első nap lett, másnap látszott lenni, harmadik nap megöletett egy katonától emez szavakkal: nézd e' kardot, mellyet magad készítél, ez öl meg!“ (ő fegyverműves volt Tsászársága előtt, 's jobb lett volna, ha az is maradt volna.)

N.

Nero, midőn halálítéletet kellett aláírnia, felkiáltott: „vajha ne tudnék írni!“ jámbor Fejedelemhez illő mondás, ha a' szív mélyéből jönne! a' legelvetemedettebb gonoszságokat végre hajtván, ezt szokta mondani: „Eldődeim közül senki nem tudott élni a' neki engedett szabadsággal!“

Nerva Cocceus egy volt a' legszelidebb Római Fejedelmek közül, de fájdalom! jóságával vissza éltek, 's a' józan Polgárok kevésre betsültettek; ez okból egy valaki mondá neki: „keserves dolog, ha olyan

uralkodik, a' ki alatt senkinek tsak mi sem engedtek, de annál szomorubb az alatt élni, kinek uralkodása alatt a' zabolátlan szabadság szeretete tüzi lobogó zászlójit; veszedelem, ha a' Fejedelem semmit sem biz barátjaira, de annál veszedelmesebb, ha mindent kényjekre tselekedhetnek.“

O.

Octavius Augustus Cajusnak az Istenektől, mi-dőn Athenába menendő vala azt kérte: hogy őt N. Sándor bátorságával, Pompejus jó szivűségével, 's az ő szerentséjével áldanák meg; — néhány ifjak egymás között tzivakodván, meg akarta őket békéltetni, de ezek nem hallgattak reá; „hallgassátok úgymond ifjak azon öreget, kit mint ifjat, öregek hallgattak!“ — *Herrenius* ifjat rossz erköltsei miatt a' táborból ele-resztette, ez sírva rimánkodott, fogadná vissza, kü-lömben mit fog szóllani az Atyja? „mond, hogy én nem tetszettem neked“ felel *Octavius*.

Otto Sylvius le akarván mondani a' trónusról, sokan kérték, ne hagyná el illy veszély közben a' Ha-zát, külömben eldül; 's egy köz katona ki rántván kardját: tudd meg Tsászár, mindnyájan így éreznek! „'s ezzel át dőfé magát, tudtára akarván adni, hogy képesek érette mindnyájan véreket ontani.

P.

Paedarellus. Spartaiaknál a' 300 férjfiakból álló Társaságba való felvétel, egy a' legnagyobb megtisz-teltetés volt; *Paedarellus*nak eme szerentse nem ju-tott; ő azért nem tsak hogy nem haragudott, de sőt vidoran ballagott a' választóháztól, 's mikor kérdenék: miért lenne olly vig? örvendek, szóll, hogy eme köz-társaságnak 300 jobb polgárja van, mint én!“

Pescenninus Romai Tsászár léttekor valaki ditsérő

éneket tsinálván, azt elakará neki olvasni; „miért nem Hannibal, vagy Marius, vagy más híres Vitéz tetteit énekléd meg, hogy mi azt követhessük éltünkben; én míg élek tetszeni, ha meghalok, ditsértetni akarok!“ kérdé a' szerény tsászár.

Pausanias Tyrtacust, ki rosz Verselő, de derék Vezér volt Spártai polgári joggal ruházá fel; mikor ennek okát tudakoznák mások, röviden azt felelé: „ne mondhassák hogy idegen hadvezérünk van.“

Q.

Quintius, Antiochus Syriai Király Görög országba számtalan seregével rohanásakor, mivel az ő hadai el szörnnyedtek, eme bátorító beszédet tartotta hozzájuk: „midőn X—ben estéteznék (vatsorálnék), bámulám a' husok külömbféle sokaságát; de vendéglöm ezen hődutságomból megmentett, mondván hogy az ugyan azon egyféle husnak tsak külömbféle készítése módja; ne tsudáljuk tehát a' Király hadak sokaságát, midőn lovasokat, gerelyeseket, gyalogokat, ijászokat, dár-dásokat 's a' t. hallunk, mind ezek Syrusok, tsak fegy-ver készületek külömböző.

R.

Rhodiust egy Romai Tsászár jelenlétében a' Vezérje igen szidalmazta, 's sokáig ostorozá durva szavaival, mig a' Tsászár azonban mindig szótalánul maradott, „azzal ugyan nem sokat gondolok, hogy te annyit tsevegsz, nagyobb gondom van arra, miért hallgat a' Tsászár olly sokáig?“ kiált végre Rhodius; a' sok tsevegésnek ritkán van foganatja, de a' hallgatóság mély megfontolást árul el!

A Romaiak azt mondák a' gallusokról, hogy üt-közeteik eleintén több mint a' hős férjfiaké, vége felé kevesebb, mint gyáva aszszonyoké, mert elein igen

hevesek szoktak lenni, végre igen könnyen elbátor-
talanodnak.

(Folytatása következik.)

A' testi kövérség mint királyi prerogativa.

Vincenne nevű Amerikai fregát hosszúság útjában a' tsendes tenger szigetjéi partja mellett evezvén, látogatást nyert azoknak uralkodóitól. Oly rend kívül kövér testűek voltak ezek, hogy a' hajó kormányozójának kedve ereszkedik meg méretni őket. Egyik 365, a' soványabb 250 fontot nyomott. — Azon szigeteken a' királyjokon kívül másnak illetlen rendkívül való kövérséggel bírni, a' melly lakosnál tehát hajlandóság mutatja magát a' hizásra, ennek akadályoztatására el követ minden kigondolhatót, tsakhogy a' Királyi Majestásnak kissebbséget ne szerezzen.

Cseréy.

Rejtett szó.

123. Egy időszak, melly az évnek
Szenderítő tűz heve,
'S a' viharral zúgó vésznek
Fagyja közt közép leve.
123. Egy halandó, kit a' létnek
Férjfi lelkü láng heve,
'S éje közt az ősi rénnel
A' sors középre teve.
12. Hajdan évek szüleménye,
Nagy fiak elő reménye.
13. Cser, liget, berk árnyain
Száll a' szellő szárnyain.

Hoványi Ferentz.

P. n. P.

Megfejtés a' 10. számban: Só, ér, dér — sódér.